

ЕВГЕНИ

МАМА

НЮК

ПЕРС

ДЕНЬ

ПО

СОХ

ЕДИН

ЛГ

ПЕРСТЕНЬ I ПОСОХ

Evhen Malaniuk

The Ring and the Staff

Epilogues

Cover design and author's portrait by Luboslaw Hutsaliuk

SUČASNIST, MUNICH
MCMLXXII

Евген Маланюк

Перстень і посох

епілоги

...І нас, гонимих Сатаною
і скитаючихся по пустині
віка сего,
спасай от навітів его,
предохраняя от погибелі
вічния.

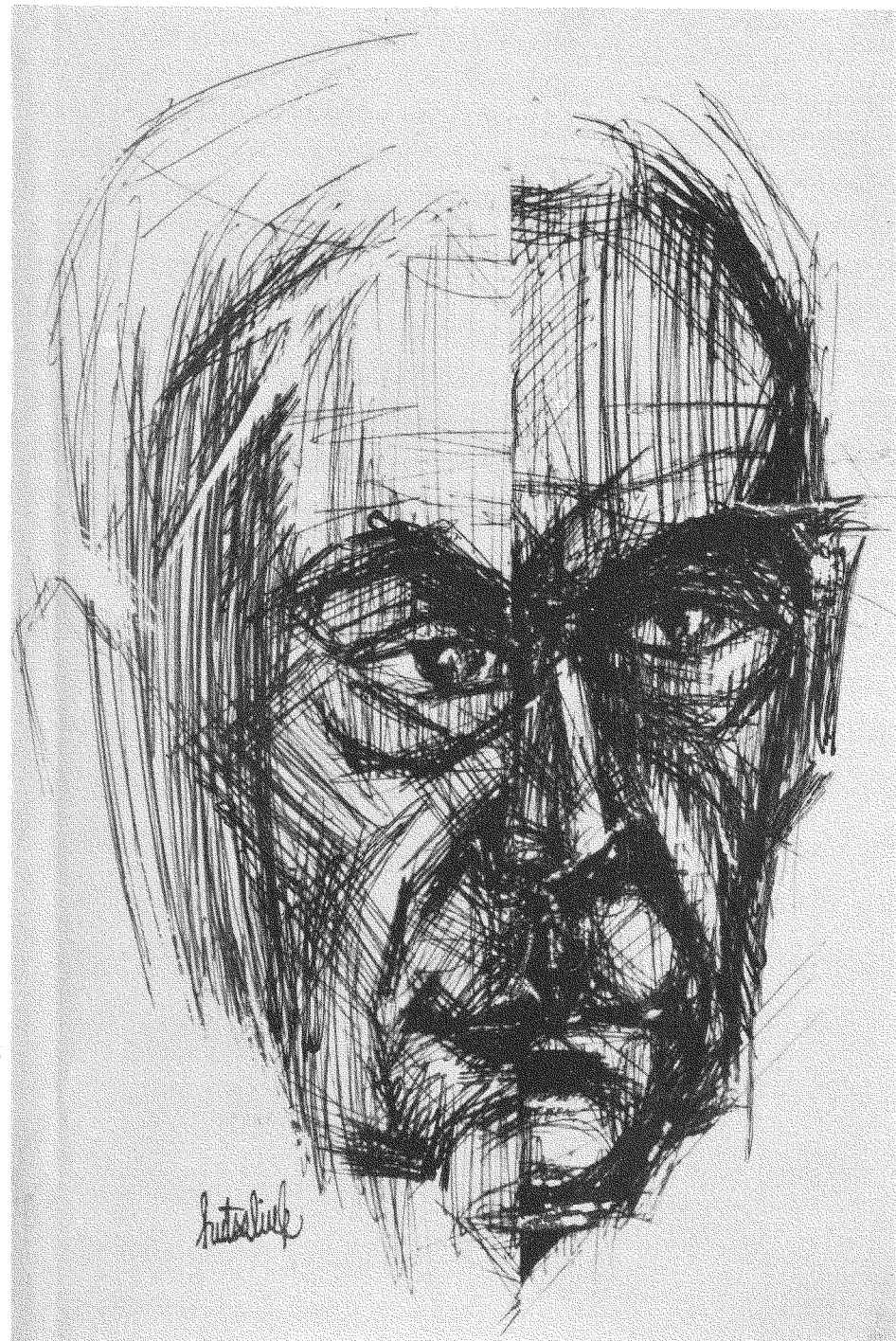
*Кондак на Собор Пречистия
Богородиці і св. Іосифа
Обручника — 26. XII.*

«СУЧАСНІСТЬ», МЮНХЕН
MCMLXXII

diasporiana.org.ua

Обкладинка і портрет роботи мистця Любослава Гуцалока

Druck: „Logos“ G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14

ЛЮТИЙ

А Семенові сльози
марно не пропали:
На камінь упали —
камінь розбивали.

Старовинна пісня

ЛЮТИЙ

Лютий місяцю, справді — лютий.
Зачаївся, пантруеш і ждеш:
Хай но нерви завузлить до скрути,
Хай но серце доб'ється до меж,

І тоді ти, як вовк зголоднілий,
Скочиш ззаду на крижі мені,
І кістяк задубілого тіла
Тільки хрусне.

І десь по весні

Знайдуть люди цілком випадково
Те, що скупо лишилося тут
Те, що було оселею Слова,
Сполучало надхнення і труд,
Двиготіло покликанням долі,
Святом плюті співало, пекло
Пеклом пристрасти...

Й згинуло в полі

О, без бою, без бою, без болю —
Там, де пусткою дихало зло.

Добре знаю, що Лютий — лютий,
Переконаюсь знов і знов,
Та й ти знаєш: ненатло-люта
В лютім серці моя любов.

* * *

Зо мною ангели не розмовляють більш.
Дух відлітає, тяжеліє тіло
І тягне до землі. —

 Й земля рождає вірш,
Що ледве рушиться, змагаючись безкрило,
Що ледве дихає, що ледве промовля...

О, ваготó знекриленої плоті!

Осіння ось чорнішає земля
В останній, жалібній, прощальній позолоті.

1. XI. 1960
(Шпиталь, після 28. X. 1960)

* * *

Христині С.

Віддавав на терзання уста
Джокондам і афродітам,
І душа, як пустеля, пуста,
І тіло — гермафродита.

Вулицями, у гвалті міст,
В електрики скаженінні
Шукав я для форми зміст
І — ось — знайшов його нині.

Так, нині, коли вже віддав,
Всі вийняв з-під попелу серця
Невикористані літа,
Що бігли в веселім скерцо...

І — ось — у останній тьмі
Це Ви мені — сонцем крізь хмари.
... Спокуси, відьмо... Амінь!
Амінь! Розсипся, примаро!

1922

* * *

Ти від життя втікав, як тать,
Підвладний несказаним узам.
... Не видумать, не пригадать
Того, що шепотіла Муза
У ті, вже казкові літа,
Коли був день весною повен
І сонцем вічної любови
Текла в блакиті висота.

26. II. 1964

* * *

Боїмося обидва діткнути
Вже зів'ялих змучених рук.
А за вікнами — місяць Лютий,
Лютий місяць без сліз і мук.

Тільки тиша, порожня тиша,
Невимовний сум самоти.
Серце стиснуте ледве дише
І не знає, чи «Ви», чи «Ти».

30. III. 1966

* * *

Чи багато мені ще хитатися у вагонах,
Чути серця щемінь і стискати горло слізми,
Долю міряти гонами у розгонах
І не бачить твій усміх,
і не чути твій сміх.

26. VI. 1967

Отак думати в експресі «PARIS»:
Чи довго ще хитатися в потягах?

На заході смуга тонка горить.
Смерк спадає. День потах.
Мозель тим часом змінюється у Мозель —
У Францію переллявсь краєвид.

І як угадати, що ніч несе,
І яким я узавтра узрію світ.

22. V. 1967

БЕЗСОННЯ

Коло Білого моря
навіть ночі — білі,
Коло Чорного —
чорні навіть дні.

4/5. X. 1967

Від цього утлого сосуду,
Від цього сховища гріха,
Від себе —

не втечеш нікуди.

Хоч дійсність вбога і крихка,
Та день твій задрісним циклопом
Слідкує кожен крок. Лиш ніч —
відвічний водоспад сторіч —
Затопить світовим потопом.

І все шумітиме невпинно,
Як чорна ніягара тьми.

Сон не загляне й на хвилину,
Не завітає ні на мить.

10. IX. 1967

МАЗОВШЕ

I

Ані вітер — стрибог, ані хмари — прудкі кораблі,
Не прилинуть, не з'являться цій обреченній землі.

Тільки мла заморожена плине з північного сходу
На пісок, на площини, на мертву незрушену воду.

Та сичить листопад між замерзлими зміями віт,
Та гуде дощопад в порожнечу нездійснених літ.

І лиш ворон закряче над голим хрестом роздорожжя,
Де ніколи, ніколи не сяяла ласка даждьбожа.

Не співала тут мати, і батько: з кедрини не збив
Ні труни, ні колиски. Лиш пізньої осені спів

Простелявся по стернях, де їжилось миршаве жито
І де котиться мла, дощовими голками прошита.

II

Так, тільки тут зродиться міг Шопен —
Мазурських піль змузичені сухоти,
Де краєвид рівняється в терен
І віє пустка марної роботи.

Де тягнуться торфовища гнилі,
Де болота гойдаються зрадливо,
Де дощ січе сумне лице землі,
Але ніколи не охрестить злива.

І випар малярійної туги
Обсотує давно збутвілий мозок,
І ось, замість безсилої снаги,
— Яд месіяністичного наркозу.

III

І так починаються мари і мрії, і сни,
Чадних молитов зненавида і корчі лжевізій,
І провесни ранок, що був би лункий і ясний,
Спада листопадом. І в чорної осені кризі

На мертвих листах набрякає задавнений друк, —
Він знову сочиться холодною пріллєю трутизни.
І от з-під землі продираються пазурі рук
Живучого трупа з жадобою чорної тризни.

І все повертається, щоб повторити ізнов
і підступ, і злочин, і зраду, непімщену зраду.
І з губ вовкулачих краплиться офірная кров,
І крапом багряним вгризається в жовч листопаду.

IV

Зимна мжичка, колючий туман та нерадісні сни.
Як же можна так жити без усміху і без весни?

Відцуратися сонця, забути про сонце назавше,
Замість серця у груди болотяну жабу узявши...

Вбоге плем'я, загрузле у прілі і цвілі століть,
Надimalося, пнулось... І променем вдарила мить,

І розлючене сонце гарматним ось вибухло гнівом,
Несучи полум'яну загладу оселям і нивам.

1940

МАЙ 1935 РОКУ

Ждали всі зеленого розмаю,
Леготу плодючого тепла,
Ти ж дихнув, смертельно-білий маю,
І земля снігами загула.

Мерзне квіття дїтячо невинне.
Заклякають соки в деревах.
Ярий гїн крижана смерть припине,
Все скує смертельно-білий жах.

Заридає поминальним співом,
Спеленає в похоронний сніг,
І весна — земна пречиста дїва —
Нежива у сніговій труні.

Та крізь хугу вдарить меч небесний
І над срібно-смертним сном весни
Голос Кари заgrimить — «воскресни!»
Всім немилосердям вишини.

Варшава, 2. V. 1935
На розквітлих каштанах лежав сніг.

* * *

Фебричний фебруар. І грипа, і ангіна,
І децо ще. Він Лютим зветься в нас.
Та, все ж, як вибух, десь прорветься днина
І, як шаблока, сонце вдарить в час.

І золоті літаври будуть бити.
Зі зморщок Марта злізе сірий грим.
Воскресне раптом Березіль забитий,
І мури хмар зруйнує перший грім.

10. X. 1966

* * *

Февраль. Какъ незамѣтно подошелъ онъ!

1913

І несподівано, немов би крадучись,
У сіру, у великопостну днину,
Він вдарив вітром соняшним у спину
І тим зрадливим рухом діл і вись

Започали невідворотну зміну:
Підсніжні води жилами сплелись,
Підважили всю крижану дернину,
І весняна наблизилася близь.

І хмари кораблями попливли —
Немов нізвідки виросли вітрила.
Зима (так біла!) враз поблакитніла
І щогли сосон гулко загули.

Весь континент, воскреслий і ясний,
пливе в космічний океан весни.

28. II. 1966

ТРИ ПОЕЗІЇ

Катерині Райтлінгер

I Жовтень

Вже на едвабі неба осінь
Гаптує золотом лазур,
Вже воздух дихає у знемозі
Передчуттям музики бур.

На вирізьблені краєвиди —
З каміння золота і скла —
Журливо-жалібно лягла
Гримаса болю і обиди.

І спокій щось шепоче в сні,
І далечінь простором вабить
В ліси, від золота рясні,
В жалоби жовтої едваби.

II Кафе

Ридає воздух. Знов смички
Його без жалю різко ріжуть.
В наркозі мозок, знов гнучкий,
Шепоче нам, що ми в Парижу,

Що за стіною ночі гра:
Гудуть трамваї, трелять авта,
Кричить життя скажена правда
На Авеню-де-ль'Опера.

І вже здається, що в кутку
Сидить і дивиться на мене
Примара п'яного Верлена,
В абсенті топлячи тоску.

III Вокзал

Стурбовано стискали руки
Під плескіт зовсім зайвих слів,
А потяг люто клекотів —
Нещадний велетень розлуки.

Ще мить. Здрігнеться і рвоне.
Лиш ніч залишиться прозора.
... Яка ж надія промайне
В зеленій зірці семафора?

Варшава, 1921

ЛИСТ

Так. Без Тебе повільна, нестямна загибель,
Батьківщино моя, Батьківщино німа!
Навіть гіркість в черствому щоденному хлібі
Мстить, нагадуючи, що Тебе нема.

А пусті, нескінченні, бездонні ночі,
А ворожі, навіки вже страчені дні,
Коли марно палаєш, а ворог регоче,
А доба ось гримить у залізі й вогні.

І от знову дощі. Не дихнеш, не промовиш
Крізь завісу просторів у скудний мій день
Ані леготом піль, ані квітом любови,
Ані шумом топіль, ані вітром пісень.

Та у муках ночей, під нещадними днями,
За безкрилим триванням цих згублених літ
Виростає ось мудрість, важка наче камінь,
— Одинокий безрадісний плід.

ПОЛЕ БОЮ

1941

ГЛАВА 3 ПОЕМИ «СХІД ЄВРОПИ»

Прийшли мужі від моря й принесли
Суворий зір, нещадний подих далі,
Північне зимно в стриманих словах,
Що в кожному з них дзвенів наказ, як криця.

І пропекло морозом тучну плоть,
І змусило до руху й будівництва.

Так виросла, як вежа, Княжа Русь
Над Диким Полем просторів поземих.
І циркель влади свій державний круг
Закреслював могутніше і ширше...
І еллінське насіння проросло.

Олегів щит, чи Святославів меч,
Чи ярославна мудрість Ярислейфа
Гримітиме навік в гучних віках.
І Київ той, що високо підніс
Круте чоло під юнійське небо,
Він у високім ладі поєднав
Олександрію, Спарту, і Атени.

О, сократична важкосте й простото,
Пітагорейська музико душі,
Затиснута в евклідівським двохмір'ї,
Копула, а не безмір — твоє небо,
І хвилями, а не стрілою — час!

Так вежа закрутилася у сферу,
А Мікра Росія — в архіпелаг,
Оточений жорстоким морем степу.

І мандрівник здивований спинявсь,
Вдивляючись в фатаморгану. Ясно

Тремтів злотавий обрій. У блакиті
Грав Аполлон на ліру золоту
І храм Атени-Мудрости білів,
Немов прозорий. І в щілинах улиць
Текло життя. І Бористен широкий
Всміхавсь міцними барвами вітрил.

Але, здавалось, мить — і все це щезне,
Як мрія припонтійської пустелі,
Що виснував її цей скитський сум.

З усіх сторін гудів голодний простір,
Неситий степ стискав валами хвиль, —
За межами вузького мікрокосмосу
Кипів неопанований хаос.

Нещаден вітер з тундр Гіпербореї:
В нім диха пустка мертвих піль неплодних,
Ненатла хіть — пожерти, знести, знищить,
Щоб храми й вежі, городі і села
Розтерти в порошок, з порохом зрівняти
І обернуть в плескату площину.

І хижі бурі з Азії, що чорно
У жовтім Сході повсякчас клеочуть,
Що йдуть завжди, як тьма, як ніч, як смерть,
І сараною тощою лягають
На хліборобом викохані вруна,
І працю пожирають зеленцем.

І мандрівник здивований зідхає,
Румовища пригадуючи Трої,
Й, таврійську Артеміду пом'янувши,
До Ольбії верстає дальшу путь.

* * *

Співає степ. Ширяє вітер древній.
Свистить стрілою половецький простір.
Мов тіні, надбігають печеніги,
І в сутінках не видно, хто владає. —
Чи князь, чи каган, хан чи базилевс.

І прокрадались дикі люті таті
Від багон і борів Гіпербореї,
Де мокла чудь, морочила мордва
І мерла меря, скорчена й нелюдська.
І з нещадимим акаючим криком
На Київ накидалась хижа згряя,
Ламаючи колони, мозаїки,
Підпалюючи палаци і храми,
Розтоптуючи черепки від ваз
І черепи людей в криваву кашу.
Мов пімста тьми, багряними очима
Вишукували ще що можна знищить
І били кистенями в груди жен,
І немовлят об камінь розбивали.

І от, в трупарню обернувши жизнь
І в румовища — храми і садиби,
Помстившись на вищості і ладі,
Із реготом звіринним утікали.
Й по собі залишали бруд і сморід
Між голих стін і пустки цвинтарниц.

Та феніксом із попелу вставав
Господнього Архистратига город
І на руїнах сходило життя.

...І от зловісний птах уже віщує,
І хмари розростаються півколом,
І з чорних хмар нестримно суне й суне
Тисячостопий тупіт орд Батия
Та нестерпимий скрип татарських гарб.
Спалахують смолисті маяки, —
Вогненна вість з могили до могили
Біжить назустріч стежам та бекетам.

І варта з мурів міста гострим зором
Свердлить навалою набряклу даль.
Все ближче гул.

Гидке, короткочоле,
Немов черва голодна — ненажерне,
Нестримне, як отара пацюків...
Все ближче гул...

Історія смеркає.
Над Диким Полем залягає ніч.

* * *

Ми граєм в покера з судьбою,
Ми все обдурюємо вік, —

Ми шулерствуємо з тобою,
Здушивши серця ярий крик.

Ми виворожуємо юність
Кабалою фальшивих карт.

Бо сяйво весен многострунних
Сліпило. Й блід наказ про гарт.

28. VIII. 1961

1933

МІСТЕЧКО

Тут могла б жити мадам Боварі
(А, може, ще й досі живе —
Боюся навіть, щоб десь її не зустрів,
Як щось не смертельне, вічно-живе).

Травень вогкий. Досить зимно. Але
Воздух повен акацій і немов без повітря.
Тут життя не здається самотне й мале,
Що його хтось роздушить, а, може, й розітре.

Досить взять автобуса, потім метро помчить,
За годину дістанешся до Сен-Лязару,
І вже майже Париж. Той мистцями збудований міт,
Де приходень зазнає й покуру, й покару.

Сарсель, 27. V. 1967

* * *

Серпень, Вересень вже непорушно стоять
І чекають на спізнений Жовтень.
Десь надійде з-за обрію черга твоя
І той день, що його не знайшов ти.

Він освітлить роки. І прийдешнього путь
Встане просто і ясно-тверезо,
І оціниш, чого не вдалося збагнуть:
Як у тезу вповзла *ангитеза*.

27. VII. 1964

* * *

Знов зустріну тебе, колонадо алеї,
Сірі скелі і річку, і форуми лук —
Ту єдину нагоду відради моєї,
Ту святу нагороду за півроку мук,

Той єдиний мій Рим — подарунок природи,
Ту єдину державу води і лісів,
Що вмирає у жовтні і в березні сходить,
І панує все літо в подібній красі.

... Вітер дме горувий, і хвилюються трави,
Сонце ллється як мед, і тріщать цвіркуни ...
— Ні механіки юрб, ні щоденної страви:
Гіркоти півбуття і війни без війни.

Гангер, 16. VI. 1964

КІНЕЦЬ ЛІТА

Лілові плями чебрецю.
Трава пожовкла від посухи.
Так само осінь стрінеш цю,
Як попередню.

Завірюхи

Завіють нетривкі сліди
Нічних — при місяці — прохідок.
Лиш плюскіт скудної води
Підкреслить смертний сон природи.

І знов чекатимеш весни
І сподіватимешся грому,
Що втнеться в скелю тишини
Розколиною перелому.

... Все, все очікує грози,
Доба задихано конає.
Тремтять всесвітні терези,
І мла клубиться над Синаєм.

27. VII. 1964

ПОЛОНИНКА II

Ти все гадав про поле бою
І знов відвідав манівці,
Де щастя легкою стопою
Пройшло по тихім чебреці.

Пройшло. Зідхнуло. Відлетіло
(Чекало авто нанизу).
В ту мить це овдовіле тіло
Згубило радість і красу.

І от блукає без притулку,
Шукає втрачені сліди,
Й над річкою спадає гулко
Поріг осінньої води.

Лишилась тільки полонинка
Безмовним пам'ятником діб,
Що їх земна остання жінка
Прощала, стримуючи схлип.

6-7-8. VIII. 1965

ПОЛЕ БОЮ

I

А поле бою все чека
І мріє крізь туман і віддаль.
Господь не жалує віка
Щоб ось, блукавши, як сновида,
Шукать шляху, і важить час,
І пить гіркі й безсонні ночі,
Й даремно підбирає ключа
До літер тих сузір пророчих.

II

А поле бою нам все те ж
І заповітом, і докором —
Ось розгортається без меж
Узустріч непоборним горам.

Воно гукає по ночах,
Воно здригається і стогне.
Примари юрмляться. І жах
Десь опівночі лунко охне —

Всім простором, всім тиском тиш,
Всім мовчанням сліпої ночі...

О, поле бою, закричи ж,
Розплющ давно засклепті очі!

Гантер, 6. VIII. 1965

CAMPUS MARTIUS

Державо, ти була як вогненна злива.
Державо, прощай!

Ю. Липа

Державо, ти була як мстивий привид
Або й примара неживих століть.
Твої роки тривали майже мить,
Що в ній злучились задуми і зриви.

Державо, ти була, як подих піль,
В яких весна, і сонце, і буяння
Злились в єдино-неділимий біль
Народження і умирання.

Ти вабила й відштовхувала. Ти
Сплела сестру й гетеру у соблазні,
Любов топила у жадобі мсти
І королів тобі вдавали блазні.

І треба було так напружить зір,
Щоб Мати взрїть між нами і тобою
У нестерпучім сяєві краси...

Державо, ти була, як поле бою.

6. V. — 1. VII. 1965

АНГЕЛ СМЕРТИ I

Буває мить — хтось вимовить ім'я
(А тиша ще шумить безмежним морем).
Ніхто не гляне і не заговорить,
Лише діткне плеча.

І раптом я
Відчую — хто, відчую і побачу
:То Ангел смерти.

Простий, мовчазний,
Поважно зосереджений. Неначе
Виконує щоденний труд тяжкий.

Тоді він очі стомлено зведе
І я зобачу запит в них і вирок,
І смуток, що в незнане поведе
Нечутною ходою потаймиру.

І аж тоді здригнуся і збагну,
І не тому, що буде суд і кара.
Схиляючись в останню тишину,
Пролебедію: зачекай, не зараз!

28. VI. 1965

АНГЕЛ СМЕРТИ II

І коридором — літака кадлуб,
І водоспадом — рівний шум моторів.
І забуваєш, що ти — серце хворе,
Дивак, самотник, вічний однолюб —

Усе життя. І серцем воював ти,
І серцем думав, і лише воно
Було джерелом сил...

На долі дно
Землі: оселі, вулиці та авта.

А над тобою нежива блакить,
Воздушних рік невідомі плеса.
І раптом мисль: чи не надходить мить?
Схилився ангел.

— Ні, то стюардеса.

І знов життя гримить грозівий гімн,
І усміх (майже ляльки!) зустрічаю
Теж усміхом заучено-німим,
І звично кажу: «Ні, не кави — чаю».

В літаку, 20. VIII. 1965

КАНАДСЬКИЙ СОНЕТ

Позаду мла й нудна щоденна твань,
Буденний діл, де часом — майже вмерти...
Та ось літак перетинає грань
Приземлення.

І як рисунок стертий

Враз яскравіє, так, куди не глянь,
Та ж рівнина і той же вітер впертий.
Саскачевань звучить як Саксагань,
Херсонський степ — як прерії Альберти.

І люди — не пустеля і намет.
Вкорінених в тверду пшеничну ниву
Не захитать. Хай вітер долі дме
Й доба іще одну зготує зливу, —
Ці видержать у двійнику вітчизни
І першим внуком, і нащадком пізнім.

Едмонтон, 13. III. 1965

* * *

Епос зачинається так:
Починають говорити
І ліс, і ріка,
А вітер
Розкриває гарячі уста.

Тоді люди,
Мимо умовностей і облуди,
І непролазної брехні,
Вбогі, нудні
І кульгаві, —
Появляють
І гнів,
І вогонь, і заграви.

Тоді мовкнуть
Патефони продажної преси,
Обнажається лідерів радіобрех,
Криклива косметика літератур
(Сміття паперових бур!),
І всі раптом побачать
Очима, повними гніву,
Що то все тільки розхлюпана пазуха кіновенери
Та порожня гума презервативу —

Лірика кльоачного каналу
Електронічної ери.

28. X. 1963

ЛІТО

Т. В.

I

Нудні реклями, день і ніч.
Кльоака міста.

— Досить! Ідьмо!

Там стріне карим жаром віч
Така весела й юна відьма.
І поведе в свій грішний рай
Зеленим лабіринтом пуці,
Де зела криються цілющі
І ніч блукає, як мара.

5. VIII. 1964

II

На полонині тільки сонце
І двоє — нас.
І очі наші, як віконця
В країну, де спинився час.

Де синім медом ллеться літо,
Бринить бджолиний спів,
І вічність — без границь відкрита —
В пекучих пестошах вітрів,
І джміль, густої спеки повен,
Загруз у чебрецях.

... А нас у човені любови
Вколисує блакитна повінь
В міжзоряних морях.

11. VIII. 1964

III

І полонинка та ж сама́
Й та ж сама́ річка — все, як було,
Лише когось — тепер нема.
І день пливе порожнім гулом,
Такий байдужий і чужий.

І ти спинився на межі.
Гей, десь коня, коня піймати —
Щоб доганяти і догнати!

Гантер, 16. VIII. 1964

ВІЙНА

А що ж таке війна?
Смерть і безсмертя разом.

I

1920

Купив цей час фальшивою ціною:
Ісходом, втечею, роками болю й зла.
А треба було впасти серед бою
На тій землі, де молодість цвіла.
А треба було вдряпатись кігтями
Заклякних рук в той кривнорідний ґрунт,
Зерном лишитись — хай би в вовчій ямі, —
Щоб вирости з землі і гнів, і бунт.

28. III. 1966

II

Пам'яті Олександри Миронович

Ще перемога тліла по шляхах,
Що ними ворог утікав безладно.
Де гуркотів вогонь, чаївся жах,
Там ніч засяла синя і балядна.

І в сріблі місяця село, як лаштункі
Театру спогадів. Не вірилось, що з хати
Ось з'являться і очі й стан стрункий,
І буде пес по-справжньому брехати.

Ні. Тиша пустки. Коней розсідлать.
Поставить варту. Кухню підтягнути.
Все розраховане. Боїв не оминуть,
Бо й ніч ось причаїлася, як тать.

30. III. 1966

III

Не було звички замикати хати.
За нею сад і квітнув, і шумів,
За ним город, зелений шовк левади,
А там — Синюхи безустанний спів.

І все купалось в небі, що як море
Єднало землю з всесвітом.

... І вмить

Все зникло. І не був то сон, ні змора.
Була лиш помста неживих століть.

Ніхто не чув, як далечінь гукала,
Як сонце тьмарилось — ніхто не зрозумів.
Ревла худоба: тільки звірі знали,
Тільки вони відчули Божий гнів.

Гадали — все минає, все зникає,
Все — поступ.

Ні. Не стукнувши, підкравсь
В твою оселю бородатий Каїн.
Він вбив живих, а мертвих — розікрав.

30. XI. 1967

(Року 1914 була повна затьма сонця).

ПОБАЧЕННЯ

I

Вже жовтень ржавів. Дотлівала осінь,
І серце десь блукало як сліпе,
І серце згадувало у знемозі
Ту провесну й далекий Вінніпег,

Ту далину, що відійшла так лунко,
Той ранок, що розрізав скудний час,
І ту сочисту вишню поцілунку,
Що так без жалю розлучила нас.

І ось так близько ті ж вишневі очі,
І зайві окуляри, й стиск долонь.
І серце більш нічого вже не хоче,
Лише, Кармен волинська, той вогонь.

30. XI. 1967

II

Читаю зустріч цю, як книгу,
Що розгортаєш знов і знов,
Бо знаю: за серпанком снігу
Південні очі, як вікно

У Батьківщину. Рук смаглявих
Жагучий стиск. Круте плече.
... А за плечима — ті заграви,
Той грім гармат, те сяйво слави,
Що все, як молодість, пече.

Так втілилася Батьківщина
В уста, в шаблі крилатих брів,
В пахке волосся з-під хустини,
В ходу, що леготить, як спів.

30. XI. 1967

ЧОРНА ЕЛЛАДА

I

Руїна. Руїна. Як фатум, як вирок.
Назавше. Навіки. Крізь вир поколінь.
І жадного сенсу, і жадної міри
На тричі покараній клятій землі.

Пригноблені вбогі, непевні будівлі,
Розхристаний вітром зів'ялий барок
Над простором квилить княгиня в Путивлі
Та кидає небу погрози пророк.

Вітрам на загладу — руїна, руїна.
Вітрам на поталу — зомлілий простір
Ні-ні, не Христос, не Христос, Україно,
— Злочинець Варрава харчить на хресті.

II

І чи ж почувеш з уст Його — «будемо»?
Чи оберне нестерпно-ярий зір?
... Ось бачу: широчин нестримний демон
Страшними крильми криє твій простір.

І трудно, і криваво ти, як жінка,
Варраво, родиш пізне каяття,
Бо повз брехню і злочин, біля шинку
Повзло і шкутильгало все життя.

Бо тільки, коли в душу вдарив промінь, —
Хрипка молитва скорчила уста.
І карою гриміли судні громи
Над таїнством всесвітнього хреста.

СОНЕТ ГНІВУ І ГАНЬБИ

Каліка виклятий — такий він і донині!
Сліпий кобзар — співа свій вічний жаль.
Самсоном темним — зруйнував святині.
Розбив, дурний, синайську скрижаль.

Зродив вождів — дрібну плебейську шваль
Вошивих душ, що бабраються в слині, —
Це в час, коли рокоче Муссоліні,
Пече очима бронзовий Кемаль.

Це в час, коли кругом відважні жмені,
І кожному народу спіє геній,
Історія новий готує том,

Тюхтій-хохол, що, хоч дурний, та хитрий,
Макітру хилить виключно по вітру,
Міркує шлунком і хропе гуртом.

В таборі інтернованих, 1921

ΠΑΡΑΣΤΑΣ

БЕЗ ПРИСВЯТИ

I

Пустиня. Пустеля. Юдея.
Все спечено сонцем ненатлим. —
Гадюкою в'ється «ідея»,
І череп наїжує патли,
І череп затискує мозок,
Що висох на попіл відвіку.
... І в скрючених пальцях — погроза
Природі, буттю, Чоловіку.

II

Ні зела, ні потічка, ні леготу,
Ні шматка родючої блакиті.
Тільки зуби, скришені від скреготу,
Тільки скелі, зубом часу риті.

— Ні, хай буду чорним ротом чорної
Виклятої, але — Батьківщини.
Хай неораної, але завжди орної,
Хай в вінку кривавої тернини!

16. XI. 1965

(Над віршами О. Мандельштама)

III

Механіка. Матерія. «Ліміти».
Кошерна мудрість, куца і нудна,
І порох книг, і спопелілі міти,
І мул їдкий болотяного дна.

Ніколи — простір, і понтійський вітер,
І запах верб, і ніч Велико-Дня,
І вічність неба. І порив летіти
В святу блакить, в блакитний грім огня!

25. X. 1965

*(Bože, kto się nie widział w Ukrainy błękitnych
polach! — Ю. Словацький)*

* * *

Куйовдить вітер срібний струм осик,
І полохливе листя щось лепече,
Мов немовля настрашене...

І зник

Ворожий світ.

... Твої рожеві плечі
Ростуть над плесом теплої ріки —
Живий кораль, тропічна анемона,
Гарячий пілоз повної руки,
Жемчужна мушля випуклого лона.

І ще, і ще... Та як тепер шукати
Тих барв, секунд нестримане стаккато.

27. V. 1964

ЕЛЕГІЯ

...мисляча тростина...

Б. Паскаль

Ще листя жде і листопад — зелений,
І тускле сонце майже гріє. Лиш
Якась тонка їмла лягла на клени,
На даль, на запорошений спориш

І на чуже містечко. Дивна тиша
У стомленій природі. І душа
От-от засне. Бо й вітер не колише
Сухих тростин крихкого комиша.

Що ж можеш ти, надломана тростино?
Десь бурі сплять за обрієм політь.
Там Альпи. За Дунаєм — хата сина.
Там ходить внук — вивчає плоть землі.

І кожен день нова для нього книга,
І всесвіту сягає кожна мить...

Ти ж знов один. Твоя скінчилась книга.
Вже вечір. Ніч надходить мовчки. Цить...

26—27. X. 1967

* * *

Дивуєшся, чому не йде
Апостол...

Т. Ш. (5. XI. 1860)

І ранками на панщину йдучи,
І вечорами, як згасають будні,
Міркуєш над причиною причин,
Вдивляєшся в незбагнене майбутнє —

І серце губить свій ритмічний лад,
І мозок вижирає м'язи тіла:
Нещадний їх чува дуумвірат
Щоб, виминаючи привиби між заглад,
Оце життя без спалаху зітліло.

... Й коли усе засне в немилім домі,
Спливе намул закінченого дня,
Безсонна засміється підсвідомість
І нагадає той Закон Огня,
Що про нього заповідав Відомий:
— «А коли ні, то проклинай
І світ запалити!»

13. IV. 1964

НАД ЗШИТКОМ

Не календарный...

А. Ахматова

I

Ось перелистувеш і бачиш — числа марні.
А, все ж, були в них весни, ночі, дні,
В яких пливли хвилини легендарні.
Як врятувать їх? Як сховати на дні?

Тим більш, що в них назавше йшли упари
Розсудок з серцем, мисль і почуття.
... А листя днів — лише сухий гербарій,
Книговість календарного життя.

II

Й питаю марно: чи не витнеться,
Ножем зрадливої судьби
Цю сатанинську нісенітницю
З страшної біблії доби?

А, може, ще раз все повториться
І все почнеться спочатку?
Аджеж історія не змориться.
О, навіть зараз. В ніч таку.

24. II. 1964

ТРИДЦЯТЬ П'ЯТЬ ЛІТ

Пам'яті Дружини

Якось невиразна імла на небі.
І холод. І сонце. І буде дощ.
Така ця порожня весна без Тебе,
Така безпритульна у черзі прощ.

Що було? Зупинки якісь, полустанки,
Клунки і валізки. Чекання: коли
Десь виникне потяг з безсонного ранку,
З безсоняшної чужинецької мли.

І знов повезе. Заговорять колеса
Знайомою мовою — в риму і в лад.

... Десь Висла, Синюха, і скелі, і плеса,
Та пізно, о пізно вертатись назад.

12. IV. 1935

ЗЕЛЕНА ОСІНЬ

I

Та й дивна ж ти, така зелена осінь
Над зимним кобальтом Онтаріо!

Твій час

Минув давно, а ти триваєш досі
І не скоряєшся, хоч племінь літа згас,
Хоч вітер низовий ось казиться й яриться
Чужу пишноту шат зірвати й оголити
Кістяк безсилик віт. Злетяться чорні птиці.
Й не вистане тобі часу позолотить
Твій похоронний стрій: ту мантию багряню
Й мереживо тунік...

Мороз махне мечем

І все скінчиться враз. Без савану туману
Тебе покриє сніг. І вітер посіче.

11. XI. 1959

Канада

II

Без візантійських шат, без ліпоти пишнот,
Без бірюзи і золота — старчиха —
Ця осінь підійшла.

Останній поворот

І далечинь дихне гниттям біди і лиха.

Заступить шлях стіна загуслої імлі
Нескроплених дощів, незнаного майбуття.
... Й труди десятиліть невже ж лише вели
До мертвого вузла старого перепуття?

16. XI. 1959

СПОГАД

І все частіш пригадується синь
Херсонщини, дитинства краєвиди,
Стихія степу, соняшна Синюха,
Граніти скель і вітер верховий.

Він плинув важко, впертий і безмірний,
Мов хвилі, гнав важкоколосий лан
Й тоді ставала майже намацальна
Тарасова метафора могутня
Про «вітру неокраєне крило».

... І все частіш в мої безсонні ночі
Млин Низькодуба глухо двиготить,
Де гребля річку стримує струмками.
А в кінці греблі, зовсім як в тій пісні
(Там саме, де спинялися підводи),
Старезні верби гнутья і шумлять.

Синюха ж, по-осінньому сталава,
Широка, повновода і прудка
Пливе маєстатично-величава,
Немов Дніпро.

І день, хоч неосайний,
Та й не сумний, а, якось — так, буденний,
Звичайний і тверезо-працьовитий.

І, може, вдома мама хліб пече
З пахучої смачної арнаутки,
Що, все ж, занадто скоро він черствів
І був не сірий, а — гнідий.

В неділю ж.

З'являлись ярмаркові калачі,
Бабуня з хустки вигортала пряник:
Козак — висока шапка, руки вбоки.
І ілося його з жалем, поволі,
Відкушуючи за шматком шматок...

13. II. 1964
(За проектом)

* * *

Рішали не години, не хвилини,
Рішила мить, яку зловило Зло.
Так розчахнулось дерево родини
Й дикірієм скаліченим зросло.

Прости. Не знаю, чи простити можна,
Але прости: Ти зможеш там. Не тут,
У царстві Зла, де навіть твердь — порожня,
Де й смерть тремтить під тягарем покут.

4. XI. 1963
(Друга річниця смерти)

* * *

Будівлі дні ніхто не вирішив.
В очах від Вавилону — чорно.
На каторзі жорстоких віршів
Так тяжко душить слово-жорно.

Все рідше злет. Мотор задиханий,
А нерви тріпотять, як триси,
І, коли серце раптом стихне,
Нас зрадять крила альбатроса,

І не відчуємо, що страчене
Життя, від творчости криваве,
Що нам призначена двозначна,
Як поцілунок Юди, — слава.

1933

ПАРАСТАС

I

Проростає коріння труну —
Проростає труна корінням.
Сніг розтопиться,
Проліски зійдуть,
Потім — трави.

А в травні,
В травні завітнуть віти
І Ти знов будеш

— повів вітру,
— віддих землі,
— пісня блакиті,

Як була завжди,
Як була все своє життя.

II

А тепер сніг спадає посмертним квітням,
Сніг лягає Твоїм покривалом.

І лежить нерухомо.

Недалеко — церковця, хрести, дерева,
А ночами заводить невтішний вітер —

Це я — безсонний —
Оплакую Тебе.

Це я — невтішний —
Стережу
Твій сон

І розгадую його дивну причину.
І не можу ані розгадати, ані вгадати.

... У В'єтнамі чужинці роблять пустиню,
У Конго бомбами возз'єднують Катангу,
А бідний Чомбе у Парижі
чекає Петлюриноного кінця.

А на Атлантику бурі гуркочуть,
А З'єднані Нації крають взаємно
тяті рани границь,
що проходять по живому тілі,
відділяючи голову від серця
і серце від геніталій...

... Як добре, що Ти того не чуєш, не бачиш
І не цікавишся,
Бо немає часу:
Смерть — це велика всесвітня,
космічна самота,
Але й — велике космічне
скручення духу.

III

Я зраджую самого себе
— для Тебе, для Тебе.
Бачиш, пишу вже
— не ямбом побідним,
Ямбом юнацтва.
Нема навіть ритму ні рими,
Бо серце вже втратило ритм
і не зазнає
консонансу рими.

Воно шарпає жили
рвучким
розірваним пульсом.
Воно раптом стає,
І в тих павзах я чую
— Твою присутність.
Тоді я беру
крихітку нітрогліцерину:
Вибуховий матеріал
для одержання тиші.
Але знаю, що в певну мить
нітрогліцерин не допоможе —
Павза розшириться
у велике мовчання
Перед побаченням
— Назавжди!

19. II. 1964

КВІТЕНЬ

Neplačte za mnou,
ja byla jsem jen píseň...
Ja byla jsem vánek, co hladil ti vlasy.
(Вірші сина на 4. XI. 1963)

Сніг скроплюється рясними сльозами
— моїми! моїми! —
Над могилою Твоею, єдина.
Ти чуєш, Ти знаєш, надходить
посмертна весна.

Соки кружляють у вітах.
Кругліють бруньки,
Щоб вибухнуть квітами
Над могилою Твоею, єдина.

Вже квітень.
Соки кружляють у вітах,
Волога просочує ґрунт,
Торішні пружаються трави
І, напевно, воскреснуть у травні.

Христос Воскрес —
із мертвих,
Смертю смерть подолав
І тих, що в гробі,
Єднає з космічним життям.

І внучок прийшов на дрібних, ще невірних, ніжках
І поклав червонаву вербичку з бруньками
— На могилу Твою, єдина.

Я бачу, як ти усміхнулась
крізь смертний сон,
І усміх той розтопив останні клапті снігу.

І прилетів вітер з-за Атлантику
— мое зідхання,
В яким жаль і свідомість гріха,
І тайна радість — зіллялись в одно.
Горовий вітер, що перелетів Велтаву
Єдиним порухом крил.

І буде червень,
І буде липень-червенець.
А потім — серпень — буде чи ні?

* * *

Миколо Зерове, втративши сина,
Ти спромігсь написати сонет.
Поможи, це до тебе вимога єдина,
Бо наразі не маю інших мет,
Крім одної:

вернути не рівновагу,
Тільки власне *погоду* духа (це знає кожен поет).
Не відвагу і навіть не спрагу,
А снагу відзискати ту «мову богів»,
Що не плач, і не сміх, і не спів,
А гарячий згусток життя,

як розтоплена бронза.

Це вона — суцільним згустком живого —
Під подувом дивного бога,
Акумуляне дихання ритмічність,
І родить властиву форму,
І застигає у вічність.

2. IV. 1964

* * *

І треба ж було все життя тремтіти,
І сліпнути у нестерпучім сяйві,
Щоб ось тепер зненацька зрозуміти,
Що вірші були зовсім зайві.

Натомість потрібні: кожна билина,
Подмух вітру, плюскіт ріки,
Ось така, хай осіння, днина
І дотик твоєї руки.

Як доценту тіло спалилось
На повільнім, повільнім вогні любови!
І оце, тепер непотрібне, тіло
Опинилось без полум'я крові.

І от лише жменя попелу біла
З того, що було колись плоть.

А з неї

Щось знялося і полетіло,
Як метелик Псіхеї.

6. X. 1966

РАНОК

Білий серп у ранішній блакиті —
Мертвою медузою місяця.
Гори велично висяються,
Лісом карпатським вкриті.

Роси — рясними слізьми,
Дим ніби жертва над ватрою.
Час зупинився, і ми
Завмерли з малою Катрею —

В молитві, що несе ввись
Нерухомо, як лет космічний.
Ось зовсім поруч: вічність
— Блакитна близь.

5. VI. 1966

АКАФИСТ

В жертву Немезіді
Сіяли на могилах ячмінь.

Немезідо, богине могил безіменних,
Немезідо, богине відплати і помсти,
Немезідо, посестро нещадної Мойри,
Вартівнице німа рівноваги буття! —

Не забудь, Немезідо, роздертих родин,
Існувань, повириваних з корнем із ґрунту,
Немовлят, що конали як ангели білі
При схололих грудях матерів.

Немезідо, згадай ту останню мить,
Коли батька в ночі заполярної смерти
Нерухомив і блискавкою протинав
Спогад першого слова далекого сина.

А той син безпритульним блукав — не забудь! —
Вулицями чужого й ворожого міста,
І в потухлій душі його був тільки попіл,
Тільки попіл від ньєчиних слів.

Немезідо, зате посаджу тобі, глянь,
Лілійовий чебрець — запашну материнку
Та ще жменю ячменю посію, як жертву,
Щоб нащадкам нещадне зерно проросло.

2. III. 1964

ЛИСТОПАД 1965

I

О, епохо брехні і огиди,
Що ти ще нам злодійсько даси?

Листопад утопив краєвиди
У розтоплену золотом синь.
Голі віти — рисунком японця —
Простягають безлистий скелет
Під проміттям охлялого сонця,
Що згубило і пестощі й мед.

Може тиша обернеться вітром?
Гострим штормом? Ударами злив?
Розгойдає недвиге повітря,
Зміє землю і плоть її витре,
Задубілу у злі.

Безрух барв. Як присохла палітра,
Виднокруг неживої землі.

II

Дерев кігтясті костюмари.
Все зжер неситий листопад,
Над обрієм кошлаті хмари
Нічний віщують снігопад.

Дихне мороз і кості зціпить,
І замурує в самоту.
Чи в снах дихнуть розквітлі липи?
Чи в снах побачу весну, ту,
Що завжди снилась, що ввижалась,
Коли несила було йти, —
Перетинавши будня галас
Цілющим променем мети.

20. XI. 1965

ОСІНЬ

Сузір'я іскрясті візерунки.
Сяє «перша залізна ніч» —
О, гієрогліфи вічності! Відлунки
Світів, космосів, тисячоріч,
Безмеж, обтятих земним обрієм!

Ми думаєм, дискутуєм, одобрюєм
Чи ні... Бідна людська інфузоріє,
Що ти значиш? Що можеш ти?

І лиш сонце щодня випрозорує
Таїну висоти.

... І тоді ти бачиш кожна билину,
Кожну комаху, кожне зерно землі.
Мудрий листок листопада,
Морозом спалену квітину,
Ріку, що пливе безупину,
І пізній плід,
І бляклий цвіт.
Все переживе загладу
І оживе ізнов,
І житиме без кінця.

Бо один закон в державі Творця
— Любов.

16. X. 1965

НОСТАЛГІЯ

Ти виникаєш і зникаєш
В жагучих чорторіях сна,
Моя понтійська Навсікає,
Нетлінним сяєвом ясна.

І виникатимеш довіку,
Рокам і добам навпаки,
Усупереч страшному віку —
Крізь всі епохи і віки.

Ще хвилі б'ють в непевний човен,
Ще щогли гнутья і риплять,
Та обрис чайки вітром повен,
Рукам покірна рукоять.

Далекий берег ані мріє,
Хоч знаю, вірю: десь він є.
О, мстива необорна мріє,
Це ти — призначення мое.

Ти серце сповнюєш докраю,
На інше місця вже нема.
Тому й безодню хижу краю,
Хоч вколо — самота і тьма.

19. XI. 1965

ЗМІСТ

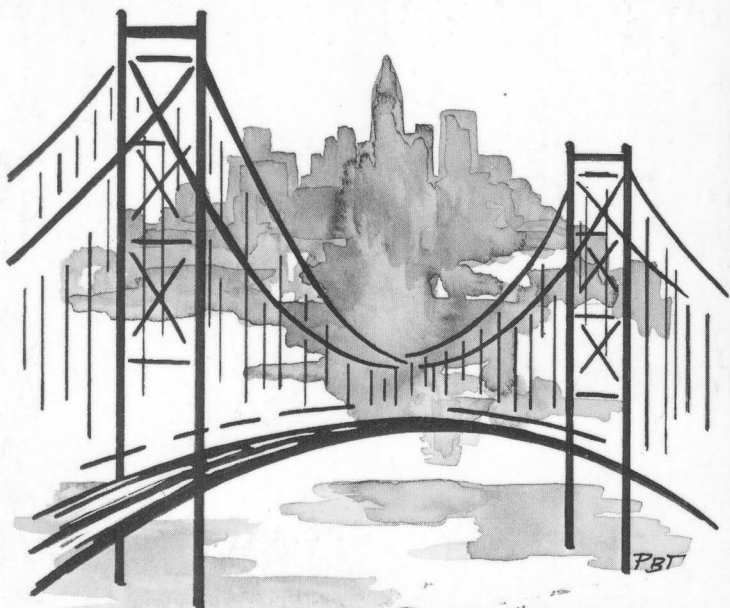
ЛЮТИЙ	5
Лютий	7
«Зо мною ангели не розмовляють...»	8
«Відавав на терзання уста...»	9
«Ти від життя втікав...»	10
«Боїмося обидва діткнуті...»	11
«Отак думати в експресі...»	12
Безсоння	13
Мазовше	14
Май 1935 року	16
«Фебричний фебруар. І грипа, і ангіна...»	17
«І несподівано, немов би крадучись...»	18
Три поезії	19
Лист	21
ПОЛЕ БОЮ	23
Глава з поеми «Схід Європи»	25
«Співає степ...»	27
«Ми граєм в покера з судьбою...»	29
Містечко	30
«Серпень, Вересень вже непорушно стоять...»	31
«Знов зустріну тебе...»	32
Кінець літа	33
Полонинка II	34
Поле бою	35
Camrus Martius	36
Ангел смерти I	37
Ангел смерти II	38
Канадський сонет	39

«Епос зачинається так...»	40
Літо	41
Війна	43
Побачення	45
Чорна Еллада	46
Сонет гніву і ганьби	47
ПАРАСТАС	49
Без присвяти	51
«Куйовдить вітер срібний струм осик...»	53
Елегія	54
«І ранками на панцину йдучи...»	55
Над зшитком	56
Тридцять п'ять літ	57
Зелена осінь	58
Спогад	59
«Рішали не години, не хвилини...»	61
«Будівлі дні ніхто не вирішив...»	62
Парастас	63
Квітень	66
«Миколо Зерове, втративши сина...»	68
«І треба ж було все життя...»	69
Ранок	70
Акафист	71
Листопад 1965	72
Осінь	74
Носталгія	75

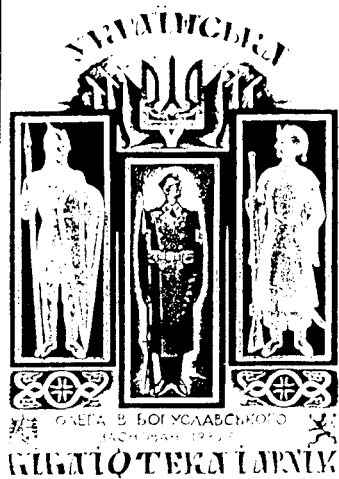
ВІД ВИДАВНИЦТВА

Збірка Євгена Маланюка «Перстень і посох» була при-
готована до друку автором ще за його життя. По смерті поета
(16 лютого 1968 року) вибрані вірші з трьох циклів збірки
«Лютий», «Поле бою» і «Парастас» були друковані в журна-
лі «Сучасність» — ч. 3 (87) за березень 1968, ч. 8 (92) за сер-
пень 1968 і ч. 2 (98) за лютий 1969 року. У цілості остання
збірка Євгена Маланюка появляється книжковим виданням
згідно із його задумом і в його ж укладі.

ЛЕОНІД ПОЛТАВА

ВАЛТОРНА

Леонід ПОЛТАВА

WM—New York—Washington—Philadelphia.
WN—New York—Washington—Norfolk.
WRS—New York—Richmond—Winston-Sale
OMM—Ottawa—Montreal—Philadelphia.
OMP—Ottawa—Montreal—Philadelphia—Charlotte
PCH—Philadelphia—Richmond—Charleston
—Philadelphia—Jacksonville—Miami.
—Philadelphia—Newark—Washington
—Philadelphia—Richmond—Columbia.
—Philadelphia—Columbia—Nashville—Raleigh.

ВАЛТОРНА

(Збірка поезій, лірична)

diasporiana.org.ua

Обкладинка

Романа Васишина-Гармаша

▲
Накладом Автора

Нью-Йорк, 1972

ВАЛТОРНА

ЩОНОЧІ ВТІКАЮТЬ ДЕРЕВА . . .

Це місто ніколи не спить.
Коли йому спати,
Коли треба й найменшу мить
Не проспати?

Зупинитися — значить померти,
Не затерти — так бути затертим.

О, як жаль вас, блакитні очі,
Що весь світ ще обняти хочуть!
Жаль живої душі: об камінь! під осінь! . .

Над церковцями — ніч хмарочосів.

Дерева втікають по бруку
Від каменю й муки,
Втікають за місто дерева.

Добраніч, моя Королево!

Втікають —
Дослівно і недослівно.

Добраніч, моя Королівно!

Втікають країни
З країни в країну.
В тумані віків —
Моя Україна . . .

Не йди!
Зачекай ще. Єдина!

Нью-Йорк.

ВУЛКАН

Замаяна стрічками вулиць,
Квітками площ, вінком прибою,
Ідеш, і все до серця тулиш,
Але нічого — із собою.

І все гойдається у ритмі
Диктованих тобою кроків,
То понадзоряно блакитних,
То понадлюдяно — жорстоких.

Ідеш — і ломляться простори,
І всі шляхи — в одну алею...
Ти той вулкан, що вийшов з моря
І сам для себе став землею.

СТОРИЧЧЯ

Сторіччя — браслетом на руку,
Сузір'я — »мов хутро з плеча« ...
І на міжплянетних луках —
Як радісне дитинча.

Здригаються, міняються речі,
Яких доторкаєшся ти:
Як вечір — так вибраний вечір,
Мости — так з безодні мости!

Гетьманського перстня дитино,
З душею, мов нап'ятий лук...
В безодні твоя Україна, —
Привчай же і їх до розлук!

І тут, у камінних алеях,
Де йдеш як у сні, крадькома, —
Йди завжди до зірки тієї,
Яку засвітила сама!

ВІРШ

З жадобою, немов у воду
Жиласта вкріпиться земля, —
Життя бурхливі хороводи
Виводиш на мої поля;

Піски пустель до серця горнеш,
Збираєш відсвіти роси
І ловиш темну птицю шторму
Для неповторної краси...

З глибин незбагненого хочу,
З іще не вирізьблених рам
Ти розкидаєш темні ночі,
Щоб збудувати білий храм:

Майбутнє розкидаєш нам!

АНТИВІРШ

А вся — земна. До сукні. До помади,
До найземнішого земна.
Роз'єднана між радо і не радо,
Розп'ята між самотня і жона, —
Ти традиційно відхиляєш руку,
Як традиційно свищать солов'ї,
З любов'ю залишаючи на муку
Усе, що доторкається її.

Коли ж приходять верховинні миті,
Тоді удвох —
Далеко у блакиті...

ВІРШ

О, він ласкавий, твій вселюдський Бог,
Що вибрати зумів у нагороду
Тобі найкращу із земних тривог —
Тривогу досягаючого плоду!

Стікає соком червонявих м'яс,
Вилуцується зернами, і кличе
Туди, туди, де мов сухий алмаз —
Висок Музей — магнетами у вічі.

Та височінь, гостріша всіх шпилів,
Будов, соборів, готики всієї —
Тебе еднає з ним. А на землі —
Хай доживають віку фарисеї.

АНТИВІРШ

Обійди: байдужістю, докором,
Відійди усім своїм еством,
Відмежуйся горами і морем,
Лиш би вік не старітись обом.

Не для тебе — це ж мені півсвіту
Необхідні, як останній зліт
Крил, що відмовляються летіти
До святої смужечки землі!

Будуть штучними прощання, мила,
Бо немає виходу з віків...

Обернув би все життя у крила,
Та забрали їх для літаків.

Монтреаль, 1971.

ВАЛТОРНА

Ти насторожена, як завше,
Занадто включена в життя,
Сама себе зачарувавши,
Несеш мов прапор почуття,
Таке, що й вибраний — не зможе,
І суджений — немов під суд,
Що й рідні лица — у ворожі,
Або в селянський самосуд!

А високо над головою
Отак буденно, просто, про
їждженою перезвою
Гуркоче лінія »метро«.
Шляхи Парижу і Берліну,
І київські, мої колись,
У плавній лінії коліна
Так винахідливо злились.

Все повне крові і любові . . .
Але скидаєш дні, мов шати,
Лиш чути два вогненні слова:
»Я — мати«.
Дитино поля і блакиті,
Нехай усі зіллються руки,
Щоб у цю мить благословити
Найкращі муки.

АНТИ * * *

Не виходиш на позови з Богом.
Самосудом себе караєш.
Коли ті, за порогом
І содому, і раю.

Не бажаєш себе позичати,
Йдеш у глибу землі по-груди
І туди, де ще грати,
І туди, де ще люди.

А коли б не шляхи поета,
Іншим визначені для тебе, —
Ти погасла б вогнем ракети
На безлюдному небі.

Сміхом фейверка, криком птаха,
Брязком хвилі об скелі — з шалом! . . .
І ніколи б краплини жаху
Молодого чола не вінчали.

ВСЯ В ПІСНЯХ...

Вся в піснях, минулих і майбутніх.
І не був би зроду я співцем,
Щоб не знав, що необхідні трутні
Над твоїм кружлятимуть лицем.

Не бажаєш, не даєш, не просиш,
Рівна до похвал і до образ,
Ти лиш дивну усмішку проносиш
Із трипільських, досконалих ваз.

І в століття чи в секунди втоми,
Над проваллям неспаних ночей —
Вибухаєш реготом содому
Евразійсько-примкнутих очей.

Та в глибу тасмному, твоєму,
Знаєш: все, що сталося, що було —
Це лиш хвилі вічного едему,
А не зло.

ХАЙ КОЖНИЙ ВІРИТЬ...

Хай кожний вірить. Кожний світить
Свою зорю. Але твоя
Не у душі і не в блакиті
Стовпом вогненным засія:

В пісень прекрасній завірюсі
Вона засяє вічним днем
Новітніх Ольг, безсмертних Гусів
Нелютих Лютерів огнем;

Або — розбившись, наче атом,
Холодним відблиском зими
В мозковому застряне гетто
І осліпить тебе саму.

ВІРШ

Ти хочеш вийти з перевтоми ночі
По килимах глухого сну:
Флоріда, Кот-д-Азюр і Сочі
У точку сходяться одну.

І мудрецем сивобородий вечір
Читає вголос Біблію, Коран;
І голову схилив на плечі
Вже напівсонний океан.

Лише немає у тобі спокою,
І як, мов лялечку, виключить пісні,
Коли твій друг навіки не з тобою,
Коли пливуть останньою рікою
Останні дні? . .

АНТИВІРШ

На мосту між двома світами,
На землі — між двома мостами!

Дні і ночі стуляються ближче,
І каміном гуде пожарище.

На заводі виковують казку,
У вояцьку вдягнули каску.

І, байдужі до всіх, у піжамах
Ходять вулицями реклями.

І хитається світ під ногами! . .

Це тому я шукав. Ти святом,
Ти землею могла б мені стати! —
Щоб без мосту з двома світами
І землі над двома мостами . . .

БІЛЯ НЬЮ-ЙОРКСЬКИХ ВІТРИН

Біля вітрин, вдоволених із себе,
Стояла ти, — пропонувала їм
На метри — найблакитнішого неба,
Або на кілограми — грім.

І коли б справді двері магазину
Полиць зуміли руки простягти, —
Усе обіцяне покласти на вітрину
Зуміла б ти.

А потім ми ішли в кав'ярню,
У »палац« нашого буття,
І там за доляра — шикарно
Вечеряли на все життя...

І все таке просте й природне,
Так сховано й так наяву,
Що й досі в щасті перворднім —
Тією щедрістю живу.

NEW

1
6

ВІРШ

Покотом — зорі, цілунки і мрії.
Міст понад містом зривається вгору:
Набик — бики! Береги даленіють!
Крапля ріки обертається в море!..

Тут в Централь-Парку, зіпершись тінню,
Знову довершуєш волю розламу
І, заворожена дивом і лінню, —
Не зупиняєш страшного бедламу!

А береги розірвалися з громом:
Правий — у захід! Лівий — в світання!

Міст ще ціліє.
На ньому —
Ти і бажання, бажання.

АНТИВІРШ

Іду без тебе, хоч для тебе,
З тринадцятьма другими лицами,
Лишаючи щодня позаду себе
Музеї днів з порожніми полицями.

Блукаю в ночей коридорах,
У лябіринтах довгих присмерків,
Вслухаючись у потемнілі хори,
Яких співають тим, що присмерті.

І умовляю сам себе я,
І вже ніяк не можу вмовити,
Що в цих розхристаних алеях
Себе ще треба якось недомовити...

Лиш мати ніжно на свою дитину:
— Який же ти полатаний, мій сину...

УСІ ВЖЕ СПІВАЛИ ПРО ВІЧНІСТЬ ...

Усі вже співали про вічність, і всі забували,
Що ось вона тут, на Сьомій — у зорі твоїм зухвалім,
У зорі твоїм ласкавім, із першими смугами літа...
Тут навіть в горнятках не кава — а вічність налита!

Тихіше, незнані друзі,
Будь ласка, хоч тут не горланьте,
Де вічність у кавнім прюзі
Підносять офіціанти!

Співачко душі людської, що рветься з чужого гетто,
Чому затулилась рукою? Чому аж на інші планети?
Сама ж ти перша вказала на чудо, єдине в світі:
Зібралося все і стало у кожній летючій миті!

Чи може відчула раптово
— Аж біль, аж лице в долоні! —

Що й зустріч оця випадкова
Також у її полоні?

І рам'ям хреста схрещені руки,
І ніжні уста, і важкі розлуки,
І людських сердець ледь відхилені брами, —
Хай буде усе освячене нами.

У »РОЗ-Л.«

Оркестра наростає. Як обвал
Вривається до заль її еспанський шал,
І ритм арабських коней, і гальоп
Стрімких центаврів Азій і Европ;
І, стисши руки, виключивши зір, —
Уже пливуть жага і поговор.

І ти в огні очих тремтливих заль,
Простягнувши рук палаючий кришталь,
Переступивши почуттів поріг,
Пронизуєш нас променями ніг,
Пливеш, летиш, мов хвиля роковá,
Що вже й себе з розгону залива;
І, в танці власному злетівши у zenit,
Спиняєшся творцем, що виворожив світ,
І, зачарований свого ества горінням —
Сам молиться до власного творіння!..

А потім, руки стиснувши в подяці,
Ми каву беремо з поплямленої таці.

ІНТИМНЕ

В ту мить, як надзвичайна ніч
Доходила кінця, —
Твоє лице тікало пріч
Від іншого лица.

На розі стрінувшись, вони
Поглянули в вікно
І разом — шепотом луни:
— Ми все таки — одно...

— Ми ж не у містику — в любов,
У точний знак Стрільця. —
І, стисши руки, стали знов
Обличчям два лица.

Такої ночі не було.
Це все — уривки сну.
Я тільки знаю: хтось на зло
Замовчував весну.

АНТИВІРШ

У тишу включено дзвінки,
І телефони, і привіти,
І днів дешеві мідяки,
Що котяться по той бік світу.

Мов нерв оголений, Гудзон
Дрижить біля чужого дому,
І різко в ніздрі б'є озон
Іще не вибухлого грому.

Немає пісні. Не прийшла.
Але у клітці самотіни
Дрижить із крилами орла
Найкраща пісня України.

БАЙДУЖА ДО ЗЕМНИХ ТУРБОТ...

Пам'яті В. Кіпи

Байдужа до земних турбот,
До жадібних вогнів реклями,
Ідеш — немов на ешафот —
В щоденні, у кухонні плями.
І хоч вони не пристають
І в чистку їх не віддавати, —
Не раз би вибухнула лють
За все, що з вати!

Але в душі, залитій днем,
У мить любовного причастя, —
Усе поймається вогнем
Всеобіймаючого щастя,
І плавиться, немов металъ,
І вибухає, у простори
Вриваючись, немов у даль
Відкрито навстіж семафори!

МІЙ АНТИВІРІШ

Кружляє з перебоями
Скрипуче коло дня...
Чи рвалися з тобою ми
До щастя навмання?

Дедалами й Ікарами
(Й себе я залічу) —
Під зорями, під хмарами —
Метеликом в свічу?

Лежать легенди, сплющені
В оправах давніх книг;
Мільйон очей — заплючені
Більмом рекламних криг;

Забрала зорі армія
Для джетів і петлиць;
Дедалами й Ікарами —
Хіба що рештки птиць...

І я, з вогнем в потилиці,
В камінному саду,
На мрії, як на милиці,
Спираючись, бреду.

АНТИВІРШ

Я від твого відходжу дому
Смутний, щасливий і тривожний.
На вулиці ударом грому
Лиш я — самотній подорожній.
Пляновано-спокійно лине
Аж над Нью-Йорком десь реклама,
І місяць — раз як бригантина,
А вдруге — пляма.
Навколо мене жовта тиша
Із ліхтарів стікає нишком.
І раптом — в середу з вівторка —
Котяча тінь Нью-Йорка!

Лиш мати ніжно на свою дитину:
— Який же ти полатаний, мій сину ...

ПІСНЯ

Уся в нестриманому жарті
З собою, ними і людьми,
Лишаєш під непевну варту
Майбутнє темної зими.

Підійде відивом, і стане
На самому порозі, за
мовкне крик хрипких майданів,
Мине поезії гроза,

Беззвучно барабан заграє,
Поза оркестрою сягне,
І пісня, що не доспіваєш,
Тебе, як ворог, прокляне.

ОСОБИСТЕ

Мов сказано... А серце — унизу!
Ще можна числа вирвати навздóгад
І телефоном викликать грозу,
Щоб спопелила і найкращий спогад.

Але рука зривається униз
Еквілібристом, що себе пробчив
І падає з канатних голубизн
В товпи від жаху вивернені очі.

ПІСНЯ ПРО ТВОЮ ПІСНЮ

Тільки пісню свою — квітку, вирвану з іншого поля,
Будеш, мов садівник, вкопувати в життя,
В бетони Нью-Йорку, в асфальт Єллісейського Поля,
У всіх Атлантид буття й небуття.

Не один материк перекинеш, як злежану скибу,
Будеш сльози і піт величати врожаєм не раз,
І сама, докопавшись до потаємного глибу,
Все покинеш, побачивши нас.

І, до груді життя припавши тремкими устами,
Будеш пити сама людські вина і людські меді,
Щоб життя твого пісня не обернулась в нестями
В неврожайні, холодні сади.

АНТИВІРШ

Зростають до незмірних почуття,
Коли в русі — на порозі раю
Гуде й гугоче дзигною життя,
Розкручене від краю і до краю!

Як з лету каруселі, з літака —
Вихоплюєш реалі і химери,
І все тремтяча кидає рука
На спогадів передпотопний берег.

Колись до нас наблизися, до всіх —
Ген від сигар аж до махорки, —
І довго буде твій болючий сміх
Блукати коридорами Нью-Йорку...

Не зупиняйся! Я за твій вогонь! —
Та кожна свічка догоряє заніч,
І я хотів тоді, як прийде сон,
Тобі останнім мовити добраніч...

ЛЮБЛЮ ТВІЙ ДАР...

Люблю твій дар: не визнавати
Середніх барв, непевних тонів.
Коли зірки — так Зодіаки,
Коли вже радість — так на тонни!
А коли крок — так той, крилатий,
З напруженням всієї сили,
Що, обернувши й смерть у свято —
Виводить з власної могили!

МІЙ АНТИВІРШ

Неначе північна крижина, занесена вітром
Аж у теплі обійми Гольфштрому,
Я тану й малію, і сам себе ледь пізнаю,
Стрічаючись вранці з собою.

Іще осідають птахи — мандрівні погляди прохожих,
Іще відчуваю дотик закурених променів сонця,
Ще крила чуттів здригаються... Ще відчуваю
Рештками тіла хвилі...

Але ти вже не бачиш.
Ти вже навіть шукаючи (зроду!) —
Не можеш помітити, стоячи на крутому березі життя,
Мене, що обертається у крижину.

ЗЕМНА АФРОДИТА

Так виходила з шуму
Земна Афродита —
Для захоплення, глуму
І радості світу;
Так ставала продовженням
Першопочатку,
Вдягши вічність на руку,
Немов перчатку.

Але тут, біля мене,
За склянкою кави, —
Вже не меві зелені,
Вже не райдужні слави,

Не краса розп'ята
І не жарг із сльозою, —
Тільки пісня заклята
Нерозрядженою грозою.

АНТИВІРШ

Не шукаєш ніякої гами
— Від шалений аж до трава —
Лиш боюся, що хтось — із ногами
У душі, що така жива!

А у мене? — катар, парасоля,
Блуд краватки замість грудей
І холодне, північне сольо,
Вовче сольо самотніх людей.

Leave
NEW YORK CITY

TO

NEW YORK CITY TO

NEW YORK CITY TO

ТУТ БЛИЗЬКО ОКЕАН

*»Хто не прагне з усією силою
перемогти, той має найбільше
шансів програти«.*

Наполеон

Тут близько океан. Мов кишенькова хустка,
Від сліз ще вогка . . . Тут будують пустку
За пусткою зарано овдовілі,
Невжиті, невиспівані хвили.

Я сам стояв на березі, що сунувсь
В провалля ночі (до свого початку),
Під місяцем, який — як личить лунам, —
До всього згоди прикладав печатку.

Вогні Нью-Йорку виключивши знову,
Пітьмою наближалась без дороги,
І океану кишенькову хустку
Комусь недбало кинула під ноги.

І так пішла. І мало все початись
На тому, де хотіло не кінчатись!
І товпились зарано овдовілі,
Невжиті,
Невиспівані,
Невитанцювані,
Невилюблені,
Невимовлені хвили.

МІЙ АНТИВІРШ

Я — інший випадок. Газета.
Щось, пролетіле у ніщо.
Але напругою поета
Я відчуваю, що
На острові душі твоєї,
Куди не ходять кораблі, —
Лишусь я у кінці алеї
Горбком любимої землі.

ДВІ ПОЕЗІЇ

Ти знаєш, що таке спрага,
Що таке хліб і сіль.
... Минуле тече із рогу
В сулії музейних заль.

І що таке ніч поета —
Закляття щоразного ніч.
... В музеях побрязкують лати
І навзнач упав пірнач.

І що таке крик любови,
Тієї, що майже гнів.
... Нехай же музейна слава
Свої додивляється сні.

І знаєш, що таке: знати —
І втриматись на межі! ..
... Все стане колись на ноти
Музейних полиць. Як жаж.

КОРОЛЕВА І ПРИНЦ (Казка)

Отам, де скам'янілі леви,
Фонтан, води по-вінця, —
Стоїть на площі Королева
І вибирає Принца.

Яке чудове в неї тіло,
І голос аж від Бога,
Але вона — закам'яніла
Ї не вибере нікого.

Лиш коли ніч впаде на очі
І скам'яніють люди,
Вона того, можливо, схоче,
Якого вже не буде.

1965 р.

АНТИВІРШ I-й

Зіходячи із небокраю
 Униз, доріжкою зорі,
 Ти щастя пальцями перебираєш
 І роздаєш свої дари:

Зелені ночі, білі втоми,
 Життя і сну хиткі мости;
 Ти можеш раптом — одягнути — з громом!
 І з блискавкою — роздягти!

Вирощуєш пісні з алейок,
 Спиляєш час на довгу мить
 І навіть потяги, злетілі з рейок,
 В повітрі зможеш зупинить...

Але, прийшовши у явлéне,
 У зірку власного лица,
 Ти відчуватимеш, що все без мене
 Було початком без кінця.

-leave

NEW YORK CITY

РЕКВІЄМ I-й

 Arrive
 NEW YORK CITY
 Express

Вогонь в огонь,
 Долоня у долоню —
 Зустрінемось в холодному гаю,
 І будуть повідати білі скроні
 Про те, чого й сьогодні не таю.

Але й страшні
 Дистанції і міри
 Буденними здаються, доки ми
 Самі, своїм життям не перевірим
 Прощальне слово білої зими.

Тоді, в ту мить
 Рвонешся від порогу —
 І зору зір... і руки — рук!.. Дарма:
 Усе, усе, крім вічної тривоги,
 Зрівняє невідкличчиця-зима.

І ходить чутка
 У нью-йоркській хвижі,
 Що за усе, чого не уберіг, —
 Ще проросту я деревом в Парижі,
 Щоб хтось на нім пов зміг.

Arrive

Leave

NEW YORK

arrive

Arrive

TO

РЕКВІЄМ II-й

Але ти — перелига
Вишневим соком любови,
Будеш знову цим Світом,
Повним красної крові;
Будеш стягом Японії
І Аравії знаком,
І в Дніпровській агонії —
Життя Зодіяком;
Будеш йти, як вогонь
Серед лютої хвижі!..

І тоді не забудь
Про поета свого
І про дерево те,
Що так треба зрубати в Парижі.

США, 1961—1971 рр.

Перша публікація „Валторни” у журналі
„Визвольний Шлях”, Англія

Leonid Poltava
“VALTORNA”
Collection of Ukrainian Poems